Umetnostnozgodov. inštitut F. Stele ZRC SAZU

V SLUŽBI VSAKOKRATNE KAPITALSKO-POLITIČNE »ELITE«?

Januar 2011

Dandanes pogosto slišimo, da ni bilo še nikoli tako slabo. Morda bi veljalo dodati, da tudi nikoli več ne bo – preprosto zato, ker so ljudje spoznali, da ni nobenega razloga, da bi v polju odločanja še naprej dopuščali izničevanje temeljnih človekovih vrednot in dostojanstva. Na področju humanistike, umetnosti in kulturne dediščine nam med drugim vsiljujejo »standarde«, ki brišejo strokovnost in stroko, relativizirajo kvaliteto in jezikovno pripadnost, nas poskušajo prisiliti k opustitvi temeljnih raziskav in teoretičnega diskurza ter so nas »risovsko«, po svojih k takojšnjemu osebnemu profitu in politični manipulaciji naravnanih merilih, s katerimi so v preteklosti uničevali gospodarstvo, pripravljeni za vsako ceno podrediti prav temu abstraktnemu poraženca tranzicije, ki so ga za seboj pustili, ko so se prelevili v zelo konkretne nove-stare politike. Ker se ne morejo sprijazniti z dejstvom, da gospodarstva ni mogoče več izčrpavati, ali verjetneje zato, ker so doumeli, da tam ni več kaj vzeti, so se zdaj lotili drugih resorjev, zlasti znanosti, ki naj bi delovala samo še po hitrih, aplikativno-inovacijskih, skratka »uspešnih« gospodarskih principih. Ker nekaterih ved v celoti in temeljnih delov drugih ved ni mogoče z nobeno silo umeriti na finančno profitabilno aplikacijo, so izbrisane iz RISS-a (Osnutek Raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije 2011–2020) in jim zato grozi ukinjanje oziroma redukcija na pedagoško funkcijo. Paradoks, če ne bi bila to strategija razdeljevanja sredstev in uničevanja strok, še posebej tistih, vezanih na naravno in kulturno dediščino ter človekovo zdravje, bi bil seveda v tem, da bi bilo takšne vede, katerih namen in cilj ne more biti takojšen dobiček, ki ga je mogoče neposredno izmeriti z »natančnim« letnim preverjanjem učinkov, potrebno posebej skrbno spodbujati, saj imajo v kulturnem, državotvornem in nenazadnje gospodarskem oziru izjemen vpliv na celotno družbo.

Raziskovalci smo sicer vajeni, da vsak nov minister misli, da mora spremeniti sistem na »bolje«, zato smo pripravljeni vedno znova pisati programe dela, raziskovalne strategije, samoevalvacije itd., s čimer formaliziramo, legitimiziramo ali celo opravičujemo svoje poslanstvo, raziskovalne cilje in rezultate. Ob nujnem prilagajanju različnim obrazcem pa je ključno, da je vsebina naših odgovorov v temelju vedno enaka, saj vemo, zakaj in kako delovati v prid dediščine. Žal pa ob postopanju številnih kolegov-uradnikov upravičeno dvomimo, da so vprašanje v naslovu sposobni prepoznati kot retorično.

Številne spomeniškovarstvene napake, ki jih obravnavajo tudi nekateri prispevki v tej Umetnostni kroniki, *bi pristojne strokovne službe, zlasti tiste, ki so neposredno povezane z vsakokratno oblastjo, torej formalno v njeni sestavi, mogle in morale preprečiti; v mnogih primerih so negativne posledice že nepopravljive, še vedno pa je precej takšnih, ob katerih bi z razsvetljenjem duha, spoštovanjem pravne države in vzpostavitvijo vsebinskih kriterijev lahko ustavili uničevanje kulturne dediščine in nadaljevali pred stoletjem začeto sistematično varovanje, ohranjanje, raziskovanje, ozaveščanje in vključevanje umetnostne dediščine v razvoj slovenske družbe.*

Eden takšnih primerov je Vodnikov trg (za gradivo glej http://uifs.zrc-sazu.si/files/file/VODNIKOV%20TRG_GRADIVO_LAHEK.pdf). Kapitalsko zainteresirani investitor se je potrudil strokovnjake, med njimi ozaveščene raziskovalce, univerzitetne profesorje in akademike, izključiti kot tradicionaliste in zaviralce razvoja, »strokovnjaki« z Ministrstva za kulturo in Zavoda za varstvo kulturne dediščine pa mu pri tem uslužno pomagajo, namesto da bi opravljali svoje temeljno poslanstvo, tj. skrbeli za varovanje kulturne dediščine.

Česa je v tem trenutku zmožna trenutna politična »elita«, kaže sklep, ki ga je predsednica parlamentarnega odbora za kulturo prebrala že pred obravnavo točke (glej str. 2). Gre za protokol, popolno ignoranco in vsebinsko izpraznjenost ali pač aroganco zaradi enega samega pravila igre, uresničitve interesa »naših«, ki jih zanimata le denar in oblast?

In kaj smo od odbora pričakovali, potem ko je Nacionalni svet za kulturo nanje naslovil pobudo za obravnavo, ki jo smemo razumeti kot pomoč pri poskusu ohranitve izjemne nacionalne dediščine? Zgolj in samo, da preuči izvrševanje Zakona o varstvu kulturne dediščine, Odloka o razglasitvi srednjeveškega mestnega jedra Stare Ljubljane in Grajskega griča za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost in Odloka o razglasitvi del arhitekta Jožeta Plečnika

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR
Odbor za kulturo, šolstvo, šport in mladino

Številka: 612-04/10-39/2
Datum: 3. 12. 2010

Zadeva: **SKLEP ODBORA ZA KULTURO, ŠOLSTVO, ŠPORT IN MLADINO**

Odbor za kulturo, šolstvo, šport in mladino je na 23. seji 30. novembra 2010 ob obravnavi točke **Ohranitev kulturne dediščine na Vodnikovem trgu v Ljubljani** sprejel naslednji

SKLEP:

Odbor za kulturo, šolstvo, šport in mladino se je seznanil s problematiko ohranitve kulturne dediščine na Vodnikovem trgu v Ljubljani.

Mag. Majda Potrata
predsednica

Poslano:
- članicam in članom Odbora za kulturo, šolstvo, šport in mladino

V vednost:
- Ministrstvu za kulturo
- Nacionalnemu svetu za kulturo Republike Slovenije, Maistrova 10, Ljubljana
- Univerzi v Ljubljani, Fakulteti za arhitekturo, Zoisova 12, Ljubljana
- Muzeju za arhitekturo in oblikovanje, Pot na Fužine 2, Ljubljana
- SAZU - Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, Novi trg 2, Ljubljana
- ZRC SAZU - Umetnostnozgodovinskemu inštitutu Franceta Steleta, Novi trg 4, p.p. 306, Ljubljana
- ZVCS - Zavodu za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Ljubljana, Metelkova 4, Ljubljana
- prof. Janezu Koželju, podžupanu Mestne občine Ljubljana
- Milanu Kovaču, u.d.i.a, Opekarska 13A 1000 Ljubljana
- Petru Kerševanu, u.d.i.a, Kmečka pot 24 1000 Ljubljana

20 obletnica
1990 - 2010

Šubičeva 4, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 478 94 00, telefaks: 01 478 94 06

v Ljubljani za kulturne spomenike državnega pomena z ustreznim upoštevanjem vplivnega območja tudi v primeru Vodnikovega trga. Če bi ugotovili, da izvrševanje zakona in odlokov ne sledi njihovim namenom in ciljem (varovanje kulturne dediščine, ki ni le zbir objektov, temveč predvsem varstvo vrednot, gradnja garaž na tem mestu pa neposredno posega v celosten sklop teh vrednot), naj Vlada RS zaščiti kulturno dediščino v skladu s svojimi pristojnostmi. V primeru ljubljanskega Vodnikovega trga to pomeni takojšnjo začasno zaščito in nato trajno razglasitev celotnega trga za spomenik državnega pomena.

Je mogoče opravičiti ali celo podpreti izgubo vsakršne strokovne orientacije in dolgoročne nacionalne strategije v postopanju umetnostnih zgodovinarjev, ki so postali državni uslužbenci, imajo pa se za politike, zlasti tistih na Direktoratu za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo in Zavodu za spomeniško varstvo? Je to zato, ker se čutijo odgovorne zgolj vsakokratni politični »eliti« in svoje poslanstvo prepoznavajo samo v lastnem materialnem »napredku«? Poznavalci trdijo, da v spomeniškem varstvu takšne skorumpiranosti še ni bilo.

Odgovornost do nas samih, naše dediščine in celotne družbe ni danes nič večja kot v katerem koli preteklem obdobju. Če se nam na videz kaže kot takšna, je to zgolj zato, ker kapitalsko-politična »elita« – skupaj s pravno in »kulturno« – ne deluje v skladu s temeljnimi človeškimi vrednotami in v blagor slovenskega naroda. Toda pot še vedno poznamo.

Barbara Murovec